

**CUMHURİYETİN 50. YILINDAN 100. YILINA:
PROF. ÜLKER MUNCUK MÜZESİ SERAMİKLERİ**

FROM THE 50TH TO THE 100TH ANNIVERSARY
OF THE REPUBLIC: PROF. ÜLKER MUNCUK
MUSEUM CERAMICS

Caner YEDİKARDEŞ¹, Rıza Tan Buğra ÖZER²

09

CUMHURİYETİN 50. YILINDAN 100. YILINA: PROF. ÜLKER MUNCUK MÜZESİ SERAMİKLERİ

FROM THE 50TH TO THE 100TH ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC: PROF. ÜLKER MUNCUK MUSEUM CERAMICS

Caner YEDİKARDEŞ¹, Rıza Tan Buğra ÖZER²

Anahtar Kelimeler:

Prof. Ülker Muncuk
Müzesi
Hakkı İzet
Seramik,
Porselen,
Belgeleme

Keywords:

Prof. Ülker Muncuk Museum
Hakkı İzet
Ceramic
Porcelain
Documentation

¹Doç., Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi, Sanat ve Tasarım
Fakültesi, caner.yedikardes@
hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-
6597-5023.

²Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı
Bayram Veli Üniversitesi,
Sanat ve Tasarım Fakültesi,
bugraozer@hotmail.com.tr,
ORCID: 0000-0003-4001-
7504.

Alıntılanmak için/Cite as:
Yedikardeş C. ve Özer R.
(2024). Cumhuriyetin 50.
Yılından 100. Yılına: Prof. Ülker
Muncuk müzesi seramikleri,
Çukurova Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33
(1), 129-140.

ÖZ

Bu çalışma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren özel statüdeki Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nin seramik koleksiyonunu detaylı bir şekilde inceleyerek, özellikle ilk kuşak seramik sanatçılarından Hakkı İzet'in eserleri aracılığıyla sergilenen 20. yüzyıl seramiklerinin belgeleme sürecini ayrıntılı anlatımla ele almaktadır. Hakkı İzet'in çağdaş seramik sanatına katkıları ve bu eserlerin öne çıkan özellikleri, sadece sanat tarihi açısından değil, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yüzyılına referansla kültür tarihine önemli katkılarda bulunduğu bağlam içerisinde detaylı bir şekilde incelenmektedir. Ayrıca, Prof. Ülker Muncuk başkanlığındaki ekip ile Cumhuriyetin 50. Yılında Kız Teknik Yüksek Okulu bünyesinde kurulduğunda okulu ziyaret etmiş olan yerli ve yabancı birçok devlet erkânının ağırlanması sebebiyle kullanılan ve bugün müze envanterinde bulunan porselen sofraya eşyalarının sanatsal, tarihsel değeri ve tercih sebepleri üzerinde durularak, bu eserlerin yeni müzecilik literatürüne nasıl kazandırılabileceği konusu etnografik eksende detaylarıyla değerlendirilmiştir. Bu bağlamda müzenin mevcut sergileme koşulları ve yeni müzecilik anlayışına uygulanabilirliğine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This study examines in detail the ceramic collection of the Professor Ülker Muncuk Museum, which has a special status and operates under Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Art and Design, and documents the 20th century ceramics exhibited especially through the works of Hakkı İzet, one of the first generation ceramic artists. explains the process in detail. Hakkı İzet's contributions to contemporary ceramic art and the prominent features of these works are examined in detail not only in terms of art history, but also in the context of his significant contributions to cultural history with reference to the second century of the Republic of Türkiye. In addition, the team led by Professor Ülker Muncuk focused on the artistic, historical value and reasons for preference of the porcelain tableware. This tableware was used to host many local and foreign dignitaries who visited the school when it was established within the Girls' Technical College on the 50th anniversary of the Republic, and it is part of the museum inventory today. The issue of how the works can be brought into the new museology literature is evaluated in detail on the ethnographic perspective. In addition to all these, suggestions have been made regarding the current exhibition conditions of the museum and their alignment with the new mentality of museology.

GİRİŞ

Günümüzde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi'ne bağlı olarak özel müze statüsünde faaliyet gösteren Prof. Ülker Muncuk Müzesi, 1974 yılında Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu bünyesinde, "Resim Bölümü'nden Ülker Muncuk başkanlığında; Mine Seçkinöz, Aysel Dinçer, Mahiye Eyikan, Yurdagül Döl ve Şükran Komsuoğlu yoğun araştırmaları ve çalışmaları sonucunda" (Eğitim Araştırmaları Derneği, 2018, s.133) Cumhuriyetimizin 50. yıldönümüne ithafen kurulmuştur (URL 1). Müze, Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. yılında kurularak geçmişin izlerini geleceğe taşıyan bir simge haline gelmiş olup geniş bir sanat yelpazesinde eserlere ev sahipliği yaparak, Ankara Etnografya Müzesi denetiminde, yakın geçmişin kültürel mirasını koruma ve gelecek nesillere aktarma hedefini taşımaktadır. Bu çalışma, müzenin özel bir odak noktası olan seramik koleksiyonunu, başta Hakkı İzzet'in eserleri olmak üzere müze envanterinde bulunan Porselen Sofra Eşyaları üzerinden inceleyerek, "Cumhuriyetin 50. Yılından 100. Yılına: Prof. Ülker Muncuk Müzesi Seramikleri" başlığı altında belgeleme sürecini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Hakkı İzzet, Türk seramik sanatının önemli isimlerinden biridir ve Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nde sergilenen eserleri, sanatçının özgün bakış açısını ve sanat anlayışını yansıtmaktadır. İzzet'in seramiklerindeki estetik değerler, çağdaş sanatın Türkiye'deki evrimine önemli bir katkı sağlamıştır.

Müzedeki seramik koleksiyonu, Hakkı İzzet'in farklı dönemlerini kapsayan eserleriyle zenginleşmiş, sanatseverlere Türk seramik geleneğinin modern yorumunu sunmaktadır. Prof. Ülker Muncuk Müzesi, Hakkı İzzet'in seramik eserlerinin yanı sıra porselen sofraya eşyaları gibi günlük yaşamın içinde yer alan sanat eserlerini de ziyaretçilerine sunmaktadır. Sanat ve işlevselliği bir araya getiren bu eserler, sadece estetik birer obje olmanın ötesinde, günlük yaşamın içinde sanatın varlığını vurgulamaktadır. Hakkı İzzet'in porselen çalışmaları, ince detaylara olan hassasiyeti ve estetik anlayışıyla dikkat çekmektedir. "Cumhuriyetin 50. Yılından 100. Yılına: Prof. Ülker Muncuk Müzesi Seramikleri" başlıklı belgeleme süreci, Hakkı İzzet'in eserlerini detaylı bir şekilde ele alarak, sanatçının seramik sanatındaki evrimini izleyiciye sunmayı amaçlamaktadır. Sergilenen her eser,

sanatçının yaşadığı dönemin sosyal, kültürel ve sanatsal bağlamını yansıtarak, izleyiciye tarihsel bir perspektif sunmaktadır. Aynı zamanda Prof. Ülker Muncuk Müzesi, Hakkı İzzet'in seramik eserlerinin yanı sıra porselen sofraya eşyaları gibi çeşitli eserlerle etnografik mirasını gelecek nesillere aktarmaktadır. Müzenin seramik koleksiyonuna yönelik yapılan bu çalışma, sanatın evrimini belgeleyerek, sanatseverlere geçmişten günümüze sanatının derinliklerine bir yolculuk sunarak, geçmişin izlerini geleceğe taşımanın önemini bir kez daha hatırlatmak amacını taşımaktadır.

LİTERATÜR TARAMASI

Makale ve kitap incelemeleri yoluyla ilgili makale ve kitaplar incelenerek konu hakkında geniş bir bakış elde edilmiştir. Alakalı makaleler bulunduktan sonra, referansları kontrol edilerek başka kaynaklara ulaşılmıştır. Literatür tarama araçlarından yararlanma yöntemiyle, konu hakkında güncel bilgilere ulaşılmıştır. Bu araçlar, özellikle sofraya eşyalarının tasarım ve üretim analizleri üzerindeki en güncel yayınlara online erişim sağlamıştır. Müzelerin online/fiziki arşivleri, seramik koleksiyonlarına yönelik taranmıştır. Referanslar kontrol edilerek bulunan makalelerin kaynakları bağlamları açısından incelenmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma, Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nin seramik koleksiyonunu detaylı bir şekilde inceleyerek, belirli bir metodoloji çerçevesinde ele almaktadır. Nitel veri toplama tekniği uygulanmıştır. Bu teknik aşağıdaki aşamaları içermiştir.

- Gözlem: Eserleri yakından gözlemleyerek detaylı bilgiler elde edilmiş; renk, malzeme, boyut gibi fiziksel özellikleri incelenmiştir.
- Belge İnceleme: Koleksiyonla ilgili yazılı belgeleri (kataloglar, sergi notları, günlükler) incelenerek geçmişe dair bilgiler toplanmıştır.
- Yayın ve röportajlarda geçen anlatılar: Sanatçıların eserleri hakkında yazılanları veya söylemleri incelenerek sanatçının niyeti eserlerin arkasındaki öykü anlaşılmıştır.
- Görsel Materyal Analizi: Eserlere ait fotoğraflar,

kesitler veya diğer görsel materyaller incelenerek estetik özellikleri ve sanatsal değişimleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nde bulunan Hakkı İzet'in seramik eserleri ve porselen yemek takımının belgeleme süreci, görsel, yazılı ve diğer ilgili materyallerin sistematik bir şekilde toplanması üzerine odaklanmıştır.

Müzenin arşiv kayıtları, sanatçının yaşam öyküsü, eserlerin üretim dönemleri ve diğer belgeleme süreçlerinde kullanılacak temel veri kaynakları belirlenerek ve sistematik bir veri toplama planı ilişkilendirme-karşılaştırma metoduyla analiz edilerek oluşturulmuştur.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu çalışma ile ayrıntılı bir belgeleme süreci, genel olarak müzede yer alan Hakkı İzet eserleri ve porselen sofraya eşyaları bağlamında Türk seramik sanatının evriminin izlenmesi amaçlanmaktadır. Müzenin arşiv kayıtları, sanatçının yaşam öyküsü ve eserlerin üretim tarihleri üzerinden yapılan analiz, İzet'in sanat anlayışının Türk seramik geleneğine kattığı derinliği ortaya koymaktadır. Ayrıca, müze envanterinde bulunan porselen sofraya eşyaları gibi günlük yaşamın içinde yer alan eserler, sanat ve işlevselliği bir araya getirerek Türk seramik geleneğinin modern yorumunu ziyaretçilere sunmaktadır.

İzet'in seramik eserlerinin incelenmesi, çağdaş Türk seramik sanatının temellerini atan bir döneme ışık tutmuş ve sanatın evrimini belgelemiştir. Sanatçının eğitimci kimliği ve Türk seramik sanatının gelecek kuşaklara aktarılmasındaki rolü, Türk kültür tarihine önemli bir katkı sağlamıştır. Ayrıca, çalışma sonuçları, müzenin dijitalleşme, eğitim programları ve etkileşimli deneyimler gibi yeni nesil müzecilik uygulamalarını benimsemesini önermektedir. Bu öneriler, Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nin sadece fiziksel ziyaretçilere değil, aynı zamanda dijital platformlarda da etkileşime girecek şekilde genişlemesine ve kültürel miras taşıyıcılığının etkin bir parçası haline gelmesine katkıda bulunabilecek niteliktedir.

1.Hakkı İzet ve Sanatı

Sanatın evrimi, zaman içindeki dönüşümlerle şekillenir ve bireylerin sanat anlayışları, bu evrimin temel taşlarından biri haline gelir. Hakkı İzet, Türk sanatının önemli

isimlerinden biridir ve sanat ile eğitim arasındaki organik bağın bir temsilcisidir.

Türkiye'de Çağdaş Türk Seramik Sanatının doğuşu ve gelişimi sürecinde akla ilk gelen isimlerin başında yer alan Hakkı İzet, Anadolu kökenli seramik uygulamaları ile o dönemde özgün eserler meydana getiren önemli bir Türk seramik sanatçısıdır (Köpüklü, 2018, s. 2532).

İzet'in sanat anlayışındaki çok yönlülük ve farklı sanat disiplinlerine olan geçirgenlik, onun sanat yolculuğunun temelini oluşturur. Hakkı İzet'in sanatçı kişiliği, sanat eğitimindeki etkisi ve seramik sanatındaki önemli bir misyonu üstlendiğini söylemek olanaklıdır. Öyle ki sanat anlayışındaki çok yönlülük ve branşlar arasındaki geçirgenliği sağlama fikri resim öğretmenliğinden seramik sanatçılığına uzanan serüvenden anlaşılabilir. Bu yaklaşımı eğitimci kimliğiyle şekillenirken sanattaki bakışı da organize etmiştir. İzet'in sanat anlayışı ve seramik sanatındaki rolü hakkında Prof. Beril Anılanmert ile yapılan bir röportajda (URL 2), Hakkı İzet'in Cumhuriyet dönemindeki çağdaş sanatın oluşumundaki yeri ve etkinliği vurgulanmaktadır. İsmail Hakkı Oygur, Hakkı İzet ve Vedat Ar gibi sanatçıların özgün anlatımlarının, çağdaş seramik sanatının temellerini attığı belirtilmektedir. İzet'in Bauhaus etkisi altında çalıştığı ve bu etkinin sanatına yansıdığı Cumhuriyetin başlangıç dönemindeki çağdaş dönüşümü sağlama ve ekol oluşturma çabası ve eyleminin önemli bir parçası olduğu ifade edilmektedir:

“Seramik sanatında İsmail Hakkı Oygur, Hakkı İzet ve Vedat Ar'ın özgün anlatımlarının etkisi çok büyüktür. 1930 yılından itibaren çağdaş seramik sanatının öncüsü diyebileceğim İsmail Hakkı Oygur, Hakkı İzet ve Vedat Ar'ı saymalıyım. Oygur'ın işlerinde yüzey değerlendirmelerinin ağır bastığını, Hakkı İzet'te Bauhaus etkisini gördük. Vedat Ar'da ise Art Deco'yu... Onlar tarafından başlatılan çağdaş seramik sanatına duyarlılık, onun getirdiği Batılı anlayışı, Füreye Koral ve Sadi Diren'in de çeşitli katkılarıyla toplumda bu sanata ilgiyi arttırmış, sanatın gelişim süreci içinde dönüm noktasını oluşturmuşlardır. 1970'li yıllarda seramik sanatında daha olgun eserlerin olduğunu görmekteyiz. Melike Kurtiç Abasıyanık, Tülin Ayta, Candeğer Furtun, Alev Ebüzziya... Duvar panolarıyla Jale Yılmazbaşar, Erdinç Bakla, teknik araştırmalarıyla Güngör Güner... Bu süre içinde seramik sanatında büyük bir canlanma ve toplumsal ilgi meydana gelir.” (akt. Sönmez, 2021).

Hakkı İzet'in sanat anlayışı, öncelikle bir eğitimci olarak şekillenmiştir. Resim kariyerinden seramik sanatına geçişi, sanat eğitimindeki dönüşüm sürecinin bir yansımasıdır. İzet'in sanat anlayışındaki bu geçiş, onun sanatta çok yönlülüğü benimsemesine ve farklı sanat disiplinlerini bir araya getirmesine olanak tanımıştır. Böylece Hakkı İzet, sanat ve eğitimdeki dönüşüm sürecinin önemli bir figürü olarak Türk sanatının gelişimine katkıda bulunmuştur. Çil'e göre;

Evensel olarak paralellik gösteren bu duruma açıklık getirmek gerekirse, Endüstri Devrimi'nin ve bir dizi toplumsal devrimin ardından, 20. yüzyıla girildiğinde sanatın eski dili artık modern insan bilinci için yeterli değildi. İster istemez eski dil kalıpları çatlayacaktı. Sanatların, değişken ve içiçe geçen karakterleri dikkate alınmaya başlandı. Yeni arayışların içine giren ressam ve heykeltıraşlar, resim ve heykel sanatının birçok ögesinin yanı sıra, uzaysal boşluğu da sanatsal bir malzeme olarak bünyesinde bulunduran seramik sanatına yöneldiler. Seramiğin sunduğu sınırsız imgeleme seramik eserler üretmeye başladılar. Hacim-imge, hacim-işlev ve imge-işlev ilişkisi araştırılırken, seramikte resim olgusu canlandı. 20. Yüzyıl ressamının gözü, seramiğe yeni yollar açtı, seramiği yeniledi ve Kilin Konukları olarak adlandırılan bu sanatçıların birçoğu seramikle uzun ve sadık bir ilişki içinde oldu. Seramik onların sanatlarına yeni bir boyut kazandırdı (2006, s. 566).

Hakkı İzet, kurumsal anlamda Türkiye'de seramik eğitimi verme amacıyla Ankara'da, Akademi kurulduktan yirmi üç yıl sonra, 1952 yılında o zamanki adı ile Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'ne, (bugünkü adı ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Ankara Kimya Teknik Yüksek Okulu'nun Seramik Bölümü'ne atanmıştır. "Buradaki atölyede birçok kişiye malzeme ve fırın olanaklarından karşılıksız çalışma olanağı sunması pek çok gencin bu alana yönelmesinde etkili olmuştur." (Giray, 1998, s. 26). Hakkı İzet, Mahmut Erkaya ve İhsan Çekmegil İstanbul'da 1957 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun kurulmasında görev almışlar ve bu okul 1982 yılında çıkarılan yasa ile tüm Türkiye'de olduğu gibi Üniversiteye bağlanmış, ismi de Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü olmuştur (Terviel, 2008, s.119).

Resim alanından seramik sanatına uzanan sanat yolculuğu,

onun sanat anlayışındaki zenginliği ve çok yönlülüğünü de ortaya koymaktadır. İzet'in, çağdaş seramik sanatının öncülerinden biri olarak tanımlanması, onun sanat dünyasında bıraktığı kalıcı etkinin bir göstergesidir. Cumhuriyet dönemindeki sanatın dönüşümüne katkısı ve ekol oluşturmadaki çabaları, Türk seramik sanatının evriminde kritik bir rol oynamıştır. Hakkı İzet'in sanat anlayışı ve Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nde bulunan seramik vazolar koleksiyonu ile Türk sanatının çeşitlenmesine ve zenginleşmesine olanak tanıyan bir miras olarak günümüze ışık tutmaktadır.

Resim 1. Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenleri Hakkı İzet ve Malik Aksel ve öğrencileri. (1939). Salt Research Fotoğraf Arşivi.

Resim 2. Hakkı İzet, Vazo Çalışması I, t.y, (Envanter No: 705). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi

1.1.Hakkı İzet ve Seramik Sanatındaki Mirası

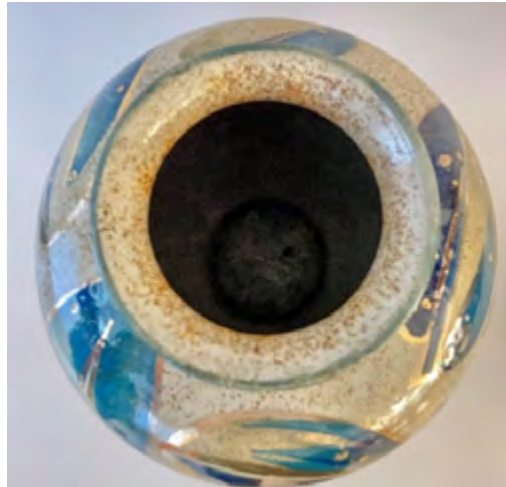
Bu bölümde, Hakkı İzet'in sanat anlayışı, seramik sanatındaki önemli yeri ve ilk kuşak seramik sanatçıları içindeki etkisi kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Sanatçının eserleri, sadece sanat tarihi açısından değil, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına yönelik bir perspektifle incelenerek, kültürel bir miras olarak belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır. Hakkı İzet, Türk seramik sanatının çağdaşlaşma sürecinin önemli ilk isimlerinden biridir ve akademik kariyeri boyunca seramik alanındaki özgün ve etkili katkılarıyla tanınmaktadır. Sanat anlayışı, özgün uygulama ve eğitime yönelik sağladığı yeniliklerle, Türk seramik geleneğine, eğitimine ve yetiştirdiği sanatçı ve akademisyenlerle önemli bir iz bıraktığı söylenebilir.

İzet'in sanatında dikkat çeken bir başka özellik, geleneksel

Türk seramikçiliği ile modern yaklaşımları başarıyla birleştirmesidir. Eserlerinde genellikle doğadan ilham alarak, geleneksel formları çağdaş tarzda yorumlamış ve bu sayede Türk seramik sanatının evrimine katkıda bulunmuştur. Özellikle dekoratif motifleri ustalıklı stilize ederek, sanatını sadece estetik bir düzeyde değil, aynı zamanda kültürel bir mirasın devamı olarak şekillendirmiştir (Resim 2, 3).

Müze envanter defterinde yazılı olduğu gibi, vazoların yapım yılları bilinmemekle birlikte 1973 yılında hibe yoluyla elde edildiği bilgisine yer verilirken boyutları; h:36 cm, r: 28cm olarak kayda geçildiği görülmektedir.

İzet, seramik sanatında öncü bir figür olmanın ötesinde, genç nesillere ilham kaynağı olmuş ve seramik sanatının Türkiye'deki evrimine yönlendirici bir dokunuş yapmıştır. İlk kuşak Türk seramik sanatçıları arasında yer alması,

Resim 3. Hakkı İzet, Vazo Çalışması II, t.y, (Envanter No: 573). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi.

Resim 4. Hutschenreuther, Rosenthal Üretimi Porselen Sofra Eşyaları, (Envanter No:952). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi.

onun eserlerinin sadece sanat tarihine değil, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür tarihine önemli bir katkıda bulunduğunu göstermektedir. Hakkı İzet, birçok müze ve özel koleksiyonda da çeşitli eserleriyle bilinmektedir.

Seramiğin kendini “Sanat Seramiği” olarak 20. yüzyıl içerisinde kabul ettirmesi diğer plastik sanat dallarına göre yeni bir disiplin olarak nitelendirilmesinin nedenidir. “Sanat Seramiği” olarak adlandırılan bu çalışmalar, heykel sanatının biçim ve içeriğinin yanında resim sanatının renk öğesini de bünyesinde barındırmaktadır (Sönmez, 2002, s.178-179).

Hakkı İzet'in seramik sanatındaki mirası, estetik zenginlikleri, teknik becerisi ve kültürel derinliği ile öne çıkar. Bu miras, Türk seramik geleneğinin modern yorumuyla zenginleşmiş, sanatın evrensel bir dilde konuşmasına katkıda bulunmuştur. Onun eserleri, sadece bir sanatçının değil, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısının ifadesidir, Türkiye'nin seramik mirasını gelecek kuşaklara aktarma görevini benimseyen bir sanatçının öyküsüdür. Hakkı İzzet'in bu öyküsü Ülker Muncuk Müzesi'nin kültürel bellek oluşturmadaki misyonuyla özdeş olması ise tarihsel bir fark yaratarak Cumhuriyetimizin 2. yüzyılında da taşıyıcı özelliğini sürdüreceği düşünülmektedir.

Porselen Sofra Eşya Tasarım ve Üretim Analizi

Prof. Ülker Muncuk Müzesi kurulduğu 1974 yılında, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'na bağlı iken yerli-yabancı devlet erkanın okulu ziyaretlerinde ağırlanması için bünyesine dâhil edilen çoğu Art Deco üsluplu, Alman menşeli porselen takımları ile dikkat çekmektedir. Bahsi geçen yıllarda ülkemizde de porselen üretimi yeni başlamış olması ihtimaliyle, üretimleri ve kaliteleri ile ön plana çıkan Alman fabrikalarından çıkan porselenlerin tercih

edildiği düşünülmektedir. Ayrıca sektörde üretim yavaş da olsa başlamış olmasına karşın ithal porselen sofrası eşyalarının tercih edilmesi bir statü göstergesi olarak düşünülmüş olma ihtimalini taşımakla beraber tarihten gelen bir alışkanlık olma olasılığı da yüksektir. Cumhuriyet döneminin başlangıcında yeni açılan Sümerbank, İstanbul Porselen gibi kuruluşların porselen üretimlerine kıyasla ithal üretimlerin daha köklü bir üretim geçmişi olması sebebiyle yaygın ve öncelikli tercih edilme durumları da mevcuttur.

Üretim tekniklerinin değişmesi ve yaygınlaşması ile günümüzde birçok farklı alanda kullanılan porselen, halen görece değerli bir malzeme olarak kabul edilsede, geçmişte bugünkü değerinden daha yüksek bir statüye sahip olduğu görülmektedir. Drachenfels, Rönesans'ın yaşandığı zamanlarda porselenin adeta bir mücevher gibi sunulduğuna vurgu yaparken, Vandiver ise sonraki dönemlerde Avrupa'da ki yönetici sınıfının bir statü sembolü olarak da gördüğü Çin porselenlerini edinmek için kendilerini iflasa sürüklemeye ihtimalini bile göze aldıklarından bahsetmektedir (Yılmaz, 2019, s. 203). Tıpkı Yılmaz'ın aktarımında olduğu gibi diploması kültürünün önemli bir parçası olan yemek sunumu için markalaşmış porselen ürünlerin tercih edildiği düşünülmektedir. Sanayileşme devrimini çok daha önce tamamlamış olan Alman porselen fabrikalarının öncüsü, porselenin Çin'den sonra Avrupa'da üretimi sağlayan başta Saksonya eyaletine bağlı Meissen kasabasında kurulan Staatliche Porzellan-Manufaktur Meissen GmbH fabrikası olarak kabul edilir ve daha sonra kıtanın birçok farklı şehrine fabrikaların yayılma süreci devam eder (Baykal, 2000, s.6). Bu bağlamda tercih edilen takımların köklü Hutschenreuther, Rosenthal ve Schönwald fabrikalarına ait porselenler olduğu görülmektedir (Resim 4).

Porselen takımlarda oval şekilli formlar ve kenar süslemeleri olarak altın yaldız kullanılmıştır (Resim 5). Müze envanterinde yer alan takımlarda üretim tarihi yer almasa da yapılan araştırmalarda muadili olan üretimlerin 1940'lı yıllarda üretildiği belirtilmektedir (URL 3). Porselenlerin kırık beyaz rengi ve Avrupa'da sıklıkla tercih edilmesi sebebiyle kemik porseleni olduğu düşünülmektedir. Sunum takımlarının benzer tasarımın ve benzer dekor motiflerinin kullanıldığı porselenlerin Bavyera bölgesinde farklı fabrikalarda üretilmesi, dönemin muhtemelen öne çıkan bu tasarımının işletmeler arasında da popüler olduğu izlenimini yaratmaktadır

Müze envanter defterine göre; başta İran, Fas ve Lübnan kralları olmak üzere bir çok yerli yabancı devlet erkani için kullanılan porselen yemek takımı üç yüz altmış beş parçadan oluşmaktadır. Kenarları altın yaldızlı ve içerisinde siyah Yunan bezemelerini andıran motifleri barındıran, dairesel formların ağır bastığı tasarımlardan oluşan çay fincanları ve servis çanakları Hutschenreuther fabrikası, benzer motiflerle bezeli eliptik formdaki diğer porselen sunum tabaklarının ise Rosenthal fabrikası tarafından üretilmiştir (Resim 6).

Resim 6. Rosenthal fabrikası tarafından üretilen porselen servis tabağı, (Envanter No:952). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi.

Resim 5. Hutschenreuther fabrikası tarafından üretilen porselen fincan takımı ve çorba tenceresi, (Envanter No:952). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi.

Resim 7. Schönwald fabrikası tarafından üretilen porselen çay takımı, (Envanter No: 951). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi.

Müze de sergilenen porselen çay takımı da otuz iki parçadan oluşmaktadır ve üreticisinin diğer bir Alman porselen fabrikası Schönwald olduğu görülmektedir (Resim 7). 1879 yılında Johann Nicol Müller tarafından kurulan Schönwald porselen fabrikası 1998 yılında Hutschenreuther firması tarafından satın alınmış ve adı BHS tabletop AG olarak değiştirilmiştir (URL 4). Fincanların ve tabakların kenarlarında altın yaldız ve mavi şeritlerden oluşan dekorları dikkat çekmektedir. Dönemin zarif tasarımları, 20. yüzyılın ilk dönemi için tasarım anlayışı hakkında da bilgi vermektedir

Envanterde yer alan diğer porselen çay takımı ise yine Rosenthal firması tarafından üretilmiştir. Müze envanter defterine göre yüz beş parçadan oluşan bu çay takımı gerek form özellikleri gerek ise yüzeyler üzerinde yer alan renkli çiçek dekorları ile Viktoryen Dönem çay takımlarını çağrıştırmaktadır (Resim 8).

Resim 8. Rosenthal fabrikası tarafından üretilen porselen çay takımı, (Envanter No: 953). Rıza Tan Buğra Özer Fotoğraf Arşivi.

Rosenthal firmasının bu çay takımı adını, fabrikanın kurucusu olan Philipp Rosenthal'ın eşi Maria'dan almıştır. Eşi'nin ölümünden sonra üretilen bir seriye merhum eşinin adı verilmiş ve Rosenthal üretiminin tarihinde Maria serileri birer klasik haline gelmiştir (URL 5).

Bahsi geçen müze dokümanlarında bulunan endüstriyel porselen sofraya eşyaları her ne kadar 20.yüzyılının ilk yarısına ait olsa da, tasarımları ve dekorları günümüz üretim ve estetik anlayışında da devamlılığı korumaktadır. Porselenin tarihsel süreçte Çin'den başlayarak dünyaya yayılması, kendisine atfedilen değer ile bir kültür yaratması tartışmasız seramik tarihi açısından da oldukça önemlidir. Her ne kadar endüstriyel üretimler olsalar da içinde buldukları zamanın sanat anlayışları ile değişen tasarım ve malzemenin sunduğu zarafetin bir araya gelmesi şüphesiz sanat ve zanaatın en önemli örneklerini oluşturmuştur. Bu perspektif porselen sofraya eşyalarına yüklenen anlamlar ışığında geçmişte olduğu gibi günümüzde de seçkin yemeklerde ağırlanan konuklara gösterilen saygının önemli bir simgesi olma devamlılığını adeta bir kültür taşıyıcısı misyonuyla sürdürmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nde bulunan Hakkı İzet'in seramik eserleri ve porselen sofraya eşyalarını belgeleyerek, Cumhuriyet dönemi seramik geleneğinin evrimine ve sanatçının özgün katkılarını odaklanmıştır. Hakkı İzet'in, Türk seramik sanatının önemli isimlerinden biri olarak tanımlanması ve sanatının çağdaşlaşma sürecine sağladığı katkı vurgulanmıştır. İzet'in sanat anlayışındaki çok yönlülük, geleneksel Türk seramikçiliği ile modern yaklaşımları başarıyla birleştirmesi, eserlerinde doğadan ilham alarak geleneksel formları özgün dekor uygulamalarıyla stilize yorumlaması, Türk seramik sanatının evrimine önemli bir katkı sağlamıştır. Çalışma, sanatçının seramik eserlerinin yanı sıra porselen sofraya eşyalarını da ele alarak, sanat ve işlevselliği bir araya getiren bu eserlerin günlük yaşamın içinde sanatın varlığını dolayısıyla sahip olunan estetik kaygı ve beğeni düzeyini vurguladığını göstermiştir.

Hakkı İzet'in seramik eserlerinin incelenmesi, çağdaş Türk seramik sanatının temellerini atan bir döneme ışık tutmuş ve sanatın evrimini belgelemiştir. Ayrıca, İzet'in

eğitimi kariyeri ve sanat eğitimine olan katkıları da vurgulanarak, Türk seramik sanatı geleneğinin gelecek kuşaklara aktarılmasında eğitim alanındaki önemi de ortaya konmuştur.

Müze envanterinde bulunan ve farklı fabrikaların farklı serilerine ait toplamda beş yüz iki parçadan oluşan porselen sofraya eşyalarının çoğunluğunun Art Deco üsluplu formlar olduğu görülmektedir. Yapılan değerlendirmelerde bone china porselen olarak üretildiği düşünülen formların kenar kısımlarında yer alan altın yaldızlı sır ve kullanılan motifler dönemin estetik anlayışı hakkında da bilgi vermektedir. Köklü bir tarihi olan endüstriyel porselen sofraya eşyalarının 20.yüzyılın ilk dönemi itibarıyla ülkemizde de yaygınlaşma eğiliminde olmasına ve üretimler yapılmasına karşın, tercih edilen üretimlerin çok daha köklü geçmişleri olan Alman porselenleri olduğu anlaşılmaktadır. Bahsi geçen porselen ürünlerin kullanılması belki daha yüksek bir statüye ulaşma arzusu ve gelen misafirlere gösterilen saygı ile alakalı da olabilir. Her halükarda, geçmişte birçok krala ve üst düzey devlet erkânına hizmet etmiş bu porselen sofraya eşyaları ülkemiz sınırları içerisinde bir etnografik müzede sergilenen belki de tek Art Deco tarzı üretimler olma özelliğini de barındırmaktadır. Söz konusu parçalar temas ettiği kişiler ve endüstriyel anlamda olan geçmişleri ile müze içerisinde yer alan sergi alanında tüm ihtiyaçları ile parlamaktadır.

Ayrıca Cumhuriyetimizin 2. yüzyılında ve evrensel gelişmelerin ışığında, mevcut durum ve yeni nesil müzecilik anlayışı çerçevesinde bir dizi öneri sunulabilir:

- Mevcut Fiziki Olanaklar: Seramik koleksiyonun sergileme koşullarının iyileştirilmesine yönelik stand, koruyucu cam fanus gibi taşıyıcı elemanlar yeniden değerlendirilebilir. İzleyicinin nitelikli bir sunum ve sergilemeyle karşılaşması ilgiyi ve odağı destekleyebileceği gibi müze prestijine de katkı sağlayabilir.
- Dijitalleşme ve Sanal Tur: Müze, seramik koleksiyonunu 3D dijitalleştirerek sanal turlar düzenleyebilir. Bu sayede, müzenin ziyaretçilere erişim kapasitesini artırarak eserleri daha geniş bir kitleye ulaştırabilir.

- Eğitim Programları: Müze, Hakkı İzet'in sanatı üzerine eğitim programları düzenleyebilir. Okullar, üniversiteler ve sanat kurumları ile işbirliği yaparak Art Deco ve dekoratif uygulamalar üzerine atölye çalışmaları, seminerler ve konferanslar düzenleyerek sanatın genç kuşaklara tanıtılmasını destekleyebilir.
- Geçici Sergiler ve Workshoplar: Müze, belirli dönemlerde kurumsal iletişim ekseninde ulusal/uluslararası kurum ve kuruluşlarla geçici sergiler ve workshoplar düzenleyerek farklı sanatçıların eserlerine ve seramik sanatındaki yeniliklere odaklanabilir. Bu, müzenin içeriğini zenginleştirir ve sürekli olarak güncel ve ilgi çekici kalmasını sağlayarak kültürel miras taşıyıcılığının etkin bir parçası haline gelebilir.
- İnteraktif Deneyimler: Müze, ziyaretçilere interaktif deneyimler sunabilir. Slayt gösterileri, sanat eserleriyle etkileşimli aktiviteler, müzenin sadece izleme yerine katılıma teşvik etmesini sağlayabilir.
- Yapay Zeka ve Online Kaynaklar: Hakkı İzet'in eserleri ve sanat anlayışıyla ilgili detaylı bilgiler içeren yapay zeka uygulamaları sayesinde online kaynaklar oluşturularak, sanatseverlere ve araştırmacılara erişimi kolaylaştırabilir.

Bu öneriler, Prof. Ülker Muncuk Müzesi'nin sadece fiziksel ziyaretçilere değil, aynı zamanda dijital platformlarda da etkileşime girecek şekilde genişlemesine ve yeni nesil müzecilik anlayışına uyum sağlamasına katkıda bulunabilir. Ayrıca müze, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nin de sağlayacağı destekler ile daha iyi sergileme alanlarıyla ve öneriler ışığında yapılabilecek aktiviteler ile çok daha katmanlı hale getirilebileceği, bu sayede müzenin çok daha geniş kitleler için bir cazibe merkezi haline gelebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Baykal, B. (2000). *Osmanlı Porselen Sanatı* (Tez no. 98749) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. İTÜ.

Çil, S. (2006). *Geleneksel Çömlek Formlarında Picasso Yorumu*. VI. Uluslararası Katılımlı Seramik Kongresi içinde, s. 554-559. Türk Seramik Derneği Yayınları.

Eğitim Araştırmaları Derneği. (2018). *Cumhuriyet Dönemi Mesleki ve Teknik Eğitimde İz Bırakan Öğretmen Okulları*. Eğitim Araştırmaları Derneği Yayınları.

Giray K. (1998). Yıldız Porselenleri, Çağdaş Türk Seramik Sanatı ve Öncü Ustaları. *Türkiye'de Sanat*, 33, 24-27.

Köpüklü, M. (2018). Hititlerden etkilenen öncü çağdaş Türk seramik sanatçıları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2528-2548. DOI: 10.17218/hititsosbil.412799

Sönmez, N. (2002). Nesne, Sanatçı ve Seramik Sanatı İlişkisi, *Anadolu Sanat Dergisi*, Sayı: 13, 175-183.

Terwiel, C. (2008). Türkiye'de Seramik Sanatının Kurumsallaşması, *Türkiye Seramik Federasyonu Dergisi*, No:24,118-123.

Yılmaz, E. (2019, 11 Mart). Seramik-Sofra Adabı Etkileşimi ve Politik Söylem Aracı Olarak 18.yy Porselen Yemek Takımları. *İtobiad*, 8(1), 201/233. DOI: 10.15869/itobiad.484350

İnternet Kaynakçası:

URL 1: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Prof. Ülker Muncuk Müzesi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Prof. Ülker Muncuk Müzesi. Erişim 2 Aralık 2023 <https://ulkermuncuk.hacibayram.edu.tr/>

URL 2: Sönmez, A. (2021, 12 Kasım). Hep Özgür Olmak İstedim, Sanatatax. <https://www.sanatatak.com/view/hep-ozgur-olmak-istedim>

URL 3: Antiques. (t.y.). Rosenthal China, Winifred Pattern, ca 1940, Selb, Germany. Erişim 4 Aralık 2023, <https://www.antiques.com/classified/Antique-Porcelain---Pottery/Antique-Dishes/Antique-Rosenthal-China--Winifred-Pattern--ca-1940--Selb--Germany>

URL 4: Theoldstuff. (t.y.). Porcelain and Pottery Marks- Schönwald Marks. Erişim 2 Aralık 2023, <https://www.theoldstuff.com/en/porcelain-marks/category/217-schoenwald-marks#>

URL 5: Porzellantreff.de. (t.y.). Rosenthal- Maria Weiß. Erişim 2 Aralık 2023, https://www.porzellantreff.de/en/Rosenthal-Maria-weiss-c1416.html?gclid=CjwKCAiAvJarBhA1EiwAGgZl0C9K0UOI6JiwQLBs0HEsdvIHjh2EUvV0kZb6-hRtTAh64_UXetfdaxoCVDYQAvD_BwE

Yazar Katkı Oranı:

Her iki yazarında katkı oranları eşittir.